

A FORMÁLIS ÖNKÉNTESOK MOZGÓSÍTÁSI KIHÍVÁSAI – KLASZTERELEMZÉS EGY EMPIRIKUS KUTATÁS ALAPJÁN

CHALLENGES IN MOBILIZING FORMAL VOLUNTEERS: A CLUSTER ANALYSIS BASED ON AN EMPIRICAL STUDY

Az önkéntes tevékenységekben való részvétel növekvő tendenciája ellenére a potenciális önkéntesek hatékony mozgósítása továbbra is kihívást jelent. Ennek megértéséhez kulcsfontosságú az önkéntességet gátló tényezők feltárása, valamint a potenciális résztvevők különböző csoportjainak azonosítása. A szerzők pilot online kérdőíves kutatásuk során a gátló tényezőket a „nem tud”, „nem akar” és „nem kérték” dimenziók mentén vizsgálták. Klaszterelemzés alapján három, egymástól jól elkülöníthető csoport rajzolódott ki: a gyengén gátoltak (n=189), a többszörösen akadályozottak (n=65) és a várakozó potenciális önkéntesek (n=107). A klasztertagság szignifikáns kapcsolatot mutatott a nemmel, a vallásossággal, az önkéntes közösségi motivációval és a korábbi önkéntes tapasztalattal. Kutatásuk korlátai a nem valószínűségi mintavételből, illetve a minta alacsony elemszámából fakadnak, így az eredmények nem általánosíthatók. Eredményeik ugyanakkor rámutatnak arra, hogy az önkéntes szervezetek számára differenciált toborzási stratégiák alkalmazása indokolt lehet. Különösen a várakozó potenciális önkéntesek csoportja érdemel figyelmet, mivel e csoport tagjai nyitottak a részvételre, azonban korábban nem szólították meg őket.

Kulcsszavak: önkéntesség, akadályozó tényezők, klaszteranalízis, önkéntes toborzás

Despite increasing participation in volunteer activities, effectively mobilizing potential volunteers remains challenging. Understanding this requires identifying the factors that hinder volunteering, as well as distinguishing between different groups of potential participants. In this pilot online survey, the authors examined inhibiting factors along the dimensions of “cannot”, “doesn’t want to”, and “no one asked”. Cluster analysis identified three distinct groups: the weakly constrained (n=189), the multiply constrained (n=65), and waiting potential volunteers (n=107). Cluster membership was significantly associated with gender, religiosity, community-oriented motivation, and prior volunteering experience. Limitations include non-probability sampling and the relatively small sample size; therefore, the findings are not generalizable. Nevertheless, the results suggest that the application of differentiated recruitment strategies may be justified for volunteer organizations. In particular, the group of waiting potential volunteers deserves special attention, as its members are open to participation but have not previously been approached.

Keywords: volunteering, barriers, cluster analysis, volunteer recruitment

Finanszírozás/Funding:

A szerzők a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesültek pályázati vagy intézményi támogatásban. The authors did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerzők/Authors:

Béla-Csovcsics Andrea^a (csovcsics.andrea@eco.u-szeged.hu) egyetemi tanársegéd (<https://orcid.org/0000-0003-4853-9091>); Bifkovics Bettina^b (bettina.bifkovics@uni-corvinus.hu) PhD-hallgató (<https://orcid.org/0000-0003-4482-3060>); Dr. Kazár Klára^a (kazar.klara@eco.u-szeged.hu) egyetemi adjunktus (<https://orcid.org/0000-0001-5828-4278>)

^aSzegedi Tudományegyetem (University of Szeged) Magyarország (Hungary); ^bBudapesti Corvinus Egyetem (Corvinus University of Budapest) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2025. 12. 29-én, javítva: 2026. 02. 28-án, elfogadva: 2026. 03. 09-én.

The article was received: 29. 12. 2025, revised: 28. 02. 2026, accepted: 09. 03. 2026.

Copyright (c) 2026 Corvinus University of Budapest, publisher of *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*. This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Bár a formális önkéntesség társadalmi és gazdasági jelentősége széles körben elismert (Niebuur et al., 2018; OECD, 2024), a hazai alacsony részvételi szándékot magyarázó tényezők továbbra sem eléggé vizsgáltak. Nincs elegendő információnk arról, hogy mely társadalmi csoportok mobilizálhatók sikeresen, illetve milyen strukturális és egyéni akadályok korlátozzák az önkéntes részvételt. Az önkéntesség hasznára már több kutatás is rávilágított: az önkéntesség nem csupán a résztvevők jólétéhez, életminőségéhez és kompetenciaérzetéhez járul hozzá (Fairley et al., 2013; Lawton et al., 2021), hanem a közösségek fenntartásában is jelentős szerepet játszik (Gil-Lacruz et al., 2017; Dean, 2022) és gazdaságilag is értéket teremt (Bartal et al., 2024). Bár egyes társadalmi kontextusokban magas az önkéntesség elterjedtsége (Manda et al., 2025), sokan továbbra sem vesznek részt önkéntes tevékenységekben. Ez azt is jelzi, hogy az önkéntesség hiányának hátterében nemcsak a motiválatlanság és az előnyökről való tájékozatlanság áll, hanem gátló tényezők több dimenziója, amelyek különböző módon befolyásolják az egyén önkéntességben való részvételi hajlandóságát (Willems & Dury, 2017).

A korábbi kutatásokban az akadályozó tényezők vizsgálata során elsősorban a gátló tényezők azonosítására fókuszáltak, valamint arra, hogy ezek milyen mértékben vannak jelen az egyének esetében. A gátló tényezők mintázatokba rendeződését és azt, hogy milyen karakterisztikus csoportokat alkotnak az egyének ezek mentén, kevésbé vizsgálták nemzetközi szinten (kivéve például Cruz et al., 2023), hazai kutatás pedig ezen a területen eddig még nem valósult meg. A klaszterelemzés lehetővé teszi, hogy a gátló tényezők mentén elkülönülő csoportokat azonosítsunk, amelyek mögött eltérő társadalmi és demográfiai jellemzők, élethelyzetek és motivációk állnak.

Jelen kutatás Bifkovic és Béla-Csovcics (2025) korábbi kutatására építve a gátló tényezők együttes mintázatára fókuszál. Kutatásunk során az alábbi kérdést vizsgáltuk: *a formális önkéntességet gátló tényezők alapján milyen csoportok azonosíthatók, és ők milyen jellemzőkkel rendelkeznek?* A kutatás célja, hogy klaszterelemzéssel feltárjuk az önkéntességet gátló tényezők mentén az egyének csoportjait, azok egyéni és önkéntességgel kapcsolatos jellemzőit. A csoportok jellemzése egyszerre járul hozzá az önkéntességet gátló tényezők fontos ismérveinek kiegészítéséhez, illetve gyakorlati szempontból releváns az önkéntes szervezetek számára is: ezen ismérvek mentén célzott toborzási és megtartási stratégiák kialakítása lehetséges. A kutatás hozzájárulhat az önkéntesség társadalmi beágyazottságának erősítéséhez, valamint az önkéntes tevékenységekben való részvétel növeléséhez. Tanulmányunkat az önkéntesség ismertetésével és az akadályozó tényezők rövid bemutatásával kezdjük, majd az egyéneket befolyásoló egyéni és önkéntességspecifikus ismérveket fejtjük ki. A módszertani áttekintést a kutatási eredmények bemutatása követi, majd a tanulmány a legfontosabb következtetések levonásával és a jövőbeli kutatási irányok kijelölésével zárul.

Szakirodalmi áttekintés

Önkéntesség

Az önkéntesség olyan ellenszolgáltatás (fizetés, juttatások) elvárása nélkül végzett, nem kényszerített tevékenység, amely a személyes vagy családi szükségleteken túlmutató társadalmi jólét előmozdításának szándékával történik (Snyder & Omoto, 2008; ILO, 2011; Smith & Stebbins, 2016; Neely et al., 2022). Ez a fogalmi meghatározás összhangban áll mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban megjelenő értelmezéssel. Az alkalmazott definíció azért indokolt, mert elhatárolja a tanulmány témáját adó önkéntességet a fizetett munkától, a közösségi szolgáltatótól, illetve a családi segítségnyújtástól.

A szakirodalom túlnyomó része amellett érvel, hogy az önkéntesség formális és informális módon egyaránt létrejöhethet (Low et al., 2007; Lee & Brudney, 2012; Wang et al., 2017; Dean, 2022). Formális önkéntesség alatt értjük a szervezett keretek között végbemenő, strukturált, mérhető és követhető önkéntes tevékenységet (Bartal, 2023). Az informális önkéntességben rejlő potenciál kihasználása egyre fontosabbá válik, ugyanakkor ennek a kutatásba való bevonása további konceptuális kihívásokat vetne fel. Ezzel szemben a formális önkéntesség jól definiálható szervezeti keretek között valósul meg, és a szervezetek nagyobb valószínűséggel ösztönzik ezt a típust alkalmazottaik körében. Tanulmányunk ezért a formális önkéntességre fókuszál, és eredményeink hozzájárulhatnak az önkéntes szervezetek toborzási hatékonyságának fejlesztéséhez.

A formális, azaz szervezeti keretek között végzett önkéntesség arányát tekintve Európa-szerte nagy eltérések tapasztalhatók (Gil-Lacruz et al., 2017). Míg a skandináv országok lakosságának 30-50 százaléka végez formális önkéntes tevékenységet, addig a közép-kelet-európai országokban ez az arány jellemzően 3-8 százalék között mozog (Voicu & Voicu, 2009; Enjolras, 2021). Bár akadnak kivételek – például Szlovákia, ahol az önkéntesség aránya az ország gazdasági és oktatási mutatóihoz képest magasabb –, a régió összességében alacsony részvételi szintet mutat. A 2023-as ILO-adatok szerint hazánkban a formális önkéntesek aránya az említett alacsonyabb érték felé közelít – ez nem teljesen áll összhangban a hazai mérések eredményével (UN Volunteers, 2023). A hazai statisztikák ugyanakkor nem arány-, hanem létszámadatokot közölnek, amelyek alapján eltérő tendencia rajzolódik ki: bár az önkéntesek teljes száma csökkent (2020-ban 2229,7 ezer fő, 2023-ban 2193,3 ezer fő), a formális önkéntességben részt vevők száma emelkedett (126,5 ezerről 140,5 ezer főre) (KSH, 2020, 2023) (1. táblázat).

Az önkéntesség egyre fontosabb szerepet tölt be a társadalmak életében, hiszen javítja a nonprofit szervezetek által nyújtott szolgáltatások minőségét (Brudney & Gazley, 2002), hozzájárul számos társadalmi probléma enyhítéséhez és jelentős társadalmi hiányosságok pótlásához. Az önkéntesek gyakran olyan tevékenységekben válnak különösen fontossá, ahol az állami ellátórendszer kapacitása hiányos, valamint csúcsidőszakokban hozzájárulhatnak a fizetett alkalmazottak tehermentesítéséhez

(Kang et al., 2020). Emellett az önkéntesek egyfajta közvetítő szerepet is betöltenek a nonprofit szervezetek és a közösségek között, elősegítve ezzel a közösség társadalmi tőkéjének építését, valamint a közösségi igények hatékonyabb megértését (Lee et al., 2023). Mindemellett az önkéntes munka az önkéntesek számára is előnyös, hiszen javíthatja az önkéntesek jóllétét, életükkel való elégedettségüket, önbecsülésüket és fizikai egészségüket (Thoits, 2001). Az önkéntesség továbbá jelentős gazdasági haszonnal is jár, melyet elsősorban az önkéntesek által ledolgozott munkaórák és azok becsült értékével lehet racionalizálni, ami jelentős költségmegtakarítást jelent az önkéntes szervezetek és a társadalom egésze számára (Bartal et al., 2024). Magyarországon 2024-ben ez a becsült érték elérte a 170,4 milliárd forintot (KSH, 2025), hozzájárulva az ország GDP-jéhez és a költséghatékony szolgáltatásnyújtáshoz.

1. táblázat

A formális és informális önkéntesek számának hazai alakulása 2020-ban és 2023-ban

		2020-as év (ezer fő)	2023-as év (ezer fő)
Közvetlenül		2046,9	2000,5
Szervezete(ke)n keresztül	végzett önkéntes munkát	126,5	140,5
Közvetlenül és szervezete(ke)n keresztül egyaránt		56,4	52,3
Összesen		2229,7	2193,3

Forrás: KSH (2020, 2023) adatok alapján saját szerkesztés

Kutatásunk célja, hogy kvantitatív eredményeink alapján feltárjuk a résztvevők körében az önkéntességet gátló tényezők mentén kirajzolódó csoportokat. Döntésünket tovább indokolta, hogy a hazai szakirodalom ebben a tekintetben még nem vizsgálta mélységében az önkéntességet akadályozó tényezők szerkezetét.

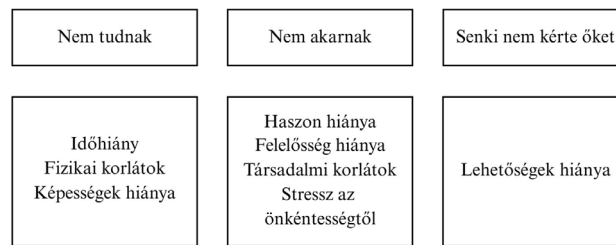
Az önkéntességet gátló tényezők

A klaszterelemzés alapját képző gátló tényezőket Willems és Dury (2017) kutatása alapján határoztuk meg: kutatásuk során nyolc gátló tényezőt azonosítottak, amelyeket az alábbi alfejezetben részletesen ismertetünk. Bifkovic és Béla-Csovcsics (2025, p. 30) ábrájukon szemléltetik ezeket a gátló tényezőket (1. ábra).

A gátló tényezők – azaz korlátok – olyan körülmények, amelyek gyakorlati akadályokat vagy egyéb korlátozó hatást jelentenek az egyén számára az önkéntes tevékenység végzése kapcsán (Krajňáková et al., 2018). Az önkéntesség elmaradásának egyik leggyakoribb oka, hogy az egyének *nem tudnak önkéntes* munkát vállalni, amit elsősorban a munkahelyi és családi kötelezettségekből fakadó *időhiány* magyaráz (Warburton & Crosier, 2001; Sundeen et al., 2007; Lancee & Radl, 2014). Emellett azonban a *fizikai korlátok*, az *erőforrások*

1. ábra

Az önkéntességtől való tartózkodás okainak fogalmi modellje Brady et al. (1995) és Willems és Dury (2017) hármias osztályozása alapján

Forrás: Bifkovic & Béla-Csovcsics (2025, p. 30)

korlátozottsága (például mobilitás hiánya) (Innes et al., 2024), valamint az egyén, az önkéntes tevékenység megvalósításához szükséges *kompetenciájának relatív hiánya* is magyarázatként szolgálhat (Seah et al., 2021; Susanti et al., 2023). Az említett indokok esetében az önkéntesség megvalósulásának hiánya nem szervezeti, hanem egyéni szinten értelmezhető, mivel az adott élethelyzetben az önkéntes tevékenység nem kap prioritást, vagy annak létrejötte különböző életkörülmények miatt akadályozott. Ettől eltérő eset, amikor az egyén úgy dönt, hogy *nem akar önkéntes munkát folytatni*. Ennek hátterében húzódhat meg a szubjektív *haszonérzet hiánya*, amikor az egyén nem érzékel hasznot az önkéntességből (például kompetenciafejlesztést, szakmai tapasztalatszerzést vagy társadalmi elismerést), így tartózkodik az önkéntes tevékenységektől (Ganzevoort & van den Born, 2023). Az önkéntességben való részvételt akadályozhatja továbbá, ha az egyénben a *felelősségérzet hiánya* mutatkozik társadalmi, valamint környezeti problémák kezelését illetően, tehát a felelősségvállalástól való távolságtartás jellemzi (Willems & Dury, 2017). *Társadalmi korlátként* definiálható az önkéntesség esetében az a jelenség, amikor az egyén nem tud megfelelően beilleszkedni az önkéntes szervezet közösségébe, ennek következtében pedig nem alakul ki az a kötődés az egyén és a szervezet között, amely az aktív részvételt fenntartaná (Hidalgo & Moreno, 2009). Másrészt az egyén identitásához nem illeszkedő, társadalmi státuszával össze nem egyeztethető önkéntes tevékenység is potenciális társadalmi gátként funkcionálhat, csökkentve ezzel a részvételi szándékot (Einolf, 2010; van Ingen & Wilson, 2017). A részvételi szándékot korlátozhatja, ha az önkéntesek feladatai és felelősségi körei nem tisztázottak (Ghose & Kassam, 2014). Ugyancsak megterhelő lehet, ha erős érzelmi terheléssel járó helyzetekben kell helytállniuk, vagy irreális elvárásoknak kell megfelelniük (Cattan et al., 2011; Bakker & Oerlemans, 2016). Ezek a tényezők összességében jelentős pszichés terhelést és *stresszt* eredményezhetnek. További akadályként jelenik meg az *információ vagy útmutatás hiánya*, vagyis az elérhető önkéntes lehetőségekről szóló releváns információkhoz való hozzáférés nehézsége, és az elégtelen kommunikáció (Sundeen et al., 2007; Béla-Csovcsics & Kazár, 2025; Kraja et al., 2025). A gátló tényezők azonosítása után az alábbi hipotézist fogalmaztuk meg:

H1: Az önkéntességet gátló tényezők mentén eltérő csoportok azonosíthatók.

További dimenziók

A gátló tényezők mentén létrehozott klaszterek jellemzésére bevont változók az önkéntességkutatásokban széles körben alkalmazott és megalapozott dimenziókra épülnek. Az önkéntességi részvételt strukturális erőforrások határozzák meg, amelyek közé tartozik az anyagi helyzet (Meijs et al., 2021), a nem (Wilson & Musick, 1997), valamint a területi kontextus (Manda et al., 2025). A vallásosság és közösségi motiváció pedig önkéntesség mögötti értékalapú motivációs mechanizmusokat jelenítik meg (Clary et al., 1998). Több kutatásban az életkor és a végzettség is fontos (Wilson, 2000; Manda et al., 2025), de a mintabeli torzítás miatt ezeket a dimenziókat jelen kutatás nem vizsgálja.

Nem

A nemek közötti különbségek vizsgálata az önkéntességben való részvétel szempontjából már régóta meghatározó szempont, mivel az egyének számára fontos értékek és gondolkodási szerepek befolyásolhatják az önkéntes magatartást (Davis et al., 1999; Oswald, 2000; Low et al., 2007). Számos kutatás szerint a nők általában nagyobb arányban vesznek részt önkéntességben (Kaminski, 1996; Wymer, 1998; Oswald, 2000; Taniguchi, 2006), míg más eredmények a férfiak magasabb önkéntességre való időráfordítását emelik ki (Wymer & Samu, 2002). A hazai kutatások változatos képet mutatnak: egyes adatok női dominanciát (Gyorgyovich et al., 2020), mások a férfiak nagyobb aktivitását emelik ki (Czike & Kuti, 2006). A reprezentatív magyar kutatások alapján a női részvétel jellemzőbb az önkéntes tevékenységekre, főleg a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében, a fiatal felnőttek kiemelt aktivitásával (Gyorgyovich et al., 2020). Wymer (2011) kutatása szerint a nők és a férfiak között eltérés mutatkozik az önkéntes tevékenységek preferált területeiben is. Míg a nők szívesebben önkénteskednek rászorulókon, csecsemőkön, gyermekeken és fiatalokon segítő szervezeteknél, addig a férfiakat jobban vonzzák az olyan szerepkörök, amelyek bizonyos fokú kockázattal és veszéllyel járnak. Összességében több nemzetközi felmérésben a minták hangsúlyosan női dominanciát mutattak, ami arra utal, hogy a nemek szempontjából is különböző gátló tényezők megjelenhetnek, így ennek a különbségnek a vizsgálata indokolt az alábbi hipotézis mentén:

H2: A klasztertagság és a nem között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltnak tekinthetők között a férfiak felülreprezentáltak.

Vallás

Számos tanulmány vizsgálja az önkéntesek szociodemográfiai jellemzőit és ezen tényezőknek az önkéntes munkavégzés iránti hajlandóságra gyakorolt hatását. Plagnol és Huppert (2010) eredményei szerint az önkéntes tevékenységekben való részvétel átlagosan sokkal gyakoribb

az olyan házas egyének körében, akik jó egészségi állapottal, magasabb iskolai végzettséggel, idősebb életkorral, magasabb jövedelemmel rendelkeznek, illetve akiket mélyebb vallásosság jellemez. A vallás bevonását a vizsgálatba több nemzetközi empirikus kutatás indokolja (Paxton et al., 2014; Storm, 2015; Damian, 2019; Lim & Wiertz, 2024). Damian (2019) megállapítása szerint, mivel a vallási közösségek ösztönzik a proszociális viselkedés normáit, így a hívő országokban élők körében népszerűbb az önkéntes munka vállalása. Több primer kutatás is megerősítette ezt a pozitív összefüggést a vallásosság és az önkéntesség iránti elkötelezettség között (Paxton et al., 2014; Storm, 2015), valamint arra is rámutattak, hogy a vallásos fiatal felnőttek nagyobb arányban és gyakrabban vesznek részt önkéntes tevékenységben, mint nem vallásos társaik (Lim & Wiertz, 2024). Ezen eredmények indokolják a vallás vizsgálatba történő bevonását, mivel az befolyásolhatja a proszociális attitűdök internalizációját. A kutatásunkban alkalmazott mérési megközelítés az intézményesült vallásosság aspektusát ragadja meg, de a jelenkori, tágabb kontextusban értelmezhető spiritualitás szemléletét is részben lefedi (egyéni módon gyakorlom a vallást, nem gyakorlom a vallást, de hiszek bizonyos vallási tanokban). Ehhez a tényezőhöz kapcsolódó hipotézisünket az alábbi módon fogalmaztuk meg:

H3: A klasztertagság és a vallás között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltnak tekinthetők között a kevésbé vallásosak felülreprezentáltak.

Lakóhely típusa

A formális önkéntesség lakóhely szerinti területi különbségeire vonatkozó empirikus eredmények ellentmondásosak. Míg egyes vizsgálatok szerint a városi lakóhely növeli az önkéntes részvétel valószínűségét (Paarlberg et al., 2022), addig Taniguchi és Marshall (2016) a vidéki térségekben élők körében mutattak ki nagyobb részvételi arányt. Ezt a jelenséget a vidéki térségekben jellemző, közösségi részvétellel irányuló erősebb normatív elvárásokkal magyarázták. A városi lakóhely esetében pedig a sűrűbb civil szervezeti hálózattal, valamint az önkéntes lehetőségek szélesebb kínálatával indokolható a magasabb részvételi arány. A kísérleti módszereket alkalmazó újabb tanulmányok azonban nem támasztották alá következetesen ezeket a különbségeket (Grueter et al., 2020; Zwirner & Raihani, 2020). Mindezek alapján indokoltnak véltük a lakóhely típusa mint tényező vizsgálatukba történő bevonását.

H4: A klasztertagság és a település típusa között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltnak tekinthetők között a nem fővárosban vagy megyeszékhelyen élők felülreprezentáltak.

Anyagi helyzet

A szakirodalom következetesen pozitív kapcsolatot mutat ki az anyagi helyzet és az önkéntességben való részvétel között. Több empirikus vizsgálat szerint a formális önkéntesek körében felülreprezentáltak a magasabb

jövedelmű, biztosabb anyagi helyzetű egyének (Clary & Snyder, 1991; Wilson & Musick, 1997; Gyorgyovich, 2021). Egy szisztematikus áttekintés alapján a vizsgált tanulmányok többsége pozitív összefüggést talált a jövedelem és az önkéntes munka vállalása között, illetve ellentétes irányú kapcsolatot nem azonosítottak (Niebuur et al., 2018). Hodgkinson eredményeit idézve Wilson és Musick (1997) rámutatnak, hogy a magas jövedelmű egyéneket akár háromszor nagyobb valószínűséggel kéri fel önkéntes tevékenységre, mint az alacsony jövedelműeket. Ez magyarázható azzal, hogy a jövedelem a közösségi stabilitás indikátoraként is értelmezhető (Sundeen, 1988). Mindez arra utal, hogy az önkéntességben való részvétel esetén nem kizárólag az egyén anyagi helyzete meghatározó, hanem lényeges a szervezetek toborzási gyakorlata is. Nakamura és szerzőtársai (2025) pedig azt állapították meg, hogy a magasabb társadalmi-gazdasági státusz általánosságban több önkéntes munkával jár. Mindezek miatt feltételezhető, hogy az anyagi helyzet mentén eltérő gátló tényezők mintázatok rajzolódhatnak ki a formális önkéntesség kapcsán.

H5: A klasztertagság és az anyagi helyzet között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátlóknak tekinthetők között az átlagon aluli anyagi helyzettel rendelkezők felülreprezentáltak.

A közösségi motiváció

A szakirodalom alapján feltételezhető, hogy a közösségi motiváció befolyásolja a jövőbeli önkéntes részvételi szándékot. Számos külföldi tanulmány kimutatta, hogy pozitív összefüggés mutatható ki egy személy társadalmi kapcsolatrendszere és az önkéntes tevékenység folytatásának valószínűsége között (például Wang et al., 2017; Wu et al., 2018; Kojima, 2024). A hazai szakirodalomban pedig Bifkovic és Malota (2024) integratív áttekintésükben kiemelik a közösségi kapcsolatok szerepét a részvételi hajlandóság növelésében. Az önkéntesség emellett elősegíti az azonos érdeklődésű, közös értékrenddel és célokkal rendelkező egyének közösségi identitásának kialakulását (McGehee & Santos, 2005). Ennek a közösségi identitásnak a megléte, valamint az önkéntes közösségen belül megélt közösségérzet erősíti az egyének önkéntes tevékenységekben való folyamatos részvételét (Luksyte et al., 2021). Ezek alapján fogalmaztuk meg hatodik hipotézisünket:

H6: A klasztertagság és az önkéntesség közösségi motivációja között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a kevésbé gátlóknak körében az erősebb közösségi motivációval rendelkezők felülreprezentáltak.

Korábbi önkéntes tapasztalat

A korábbi önkéntes tapasztalatok jelentősen befolyásolják a későbbi önkéntes szándékot (Willems & Dury, 2017; Niebuur et al., 2018; Ganzevoort & van den Born, 2023), az egyén pozitív tapasztalatai ösztönzik, hogy folytassa az önkéntességet. Erlinghagen (2010) szerint a korábbi önkéntes munkával szerzett tapasztalat sokkal

nagyobb szerepet játszik, mint a foglalkoztatási státusz mind az elkötelezettségben, mind pedig az aktivitás dinamikájában. Ha az önkéntesek pozitív élményeket tapasztalnak, például értékesnek tartják a munkájukat, nagyobb valószínűséggel maradnak motiváltak és elkötelezettek az önkéntes munka iránt (Bennett & Barkensjo, 2005). Ezzel ellentétben, ha negatív tapasztalatokban van részük, például elégtelen felkészítés vagy zavaros szervezés, az csökkenti a további részvételi hajlandóságot, és akár az önkéntes tevékenységek elhagyásához is vezethet (Bartal et al., 2021). A korábbi kutatások alapján a pozitív és negatív tapasztalatok különböző forrásból származhatnak, és meghatározó szerepük van az önkéntes tevékenység részvételére való hajlandóságban, így a klaszterek vizsgálatánál mindenképp érdemes ezt a tényezőt is bevonni.

H7: A klasztertagság és a korábbi önkéntes tapasztalat között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a kevésbé gátlóknak körében az önkéntes tapasztalattal rendelkezők felülreprezentáltak.

A kutatás módszertana

A kutatás arra irányult, hogy feltárja az önkéntes tevékenységekben való részvételt akadályozó tényezőket, valamint ezek mentén kirajzolódó mintázatokat a válaszadók körében. A kutatás kvantitatív megközelítésben valósult meg, amely lehetővé tette a vizsgált tényezők elemzését és a mintázatok statisztikai vizsgálatát. Az adatgyűjtést online kérdőív segítségével valósítottuk meg. A kérdőív összeállításához Willems és munkatársa (2017) validált keretrendszerét alkalmaztuk, ezzel biztosítva a mérőeszköz megbízhatóságát és érvényességét. A gátló tényezőket a keretrendszer Bifkovic és Béla-Csovcics (2025) magyar nyelvre adaptált skálái alapján vizsgáltuk.

A vizsgálat nem egy előre meghatározott célpopulációra irányult; a mintavétel nyitott, online elérésen alapuló toborzással történt. Az adatgyűjtés egy Google Forms felületen létrehozott kérdőív alkalmazásával történt, a résztvevők toborzása pedig különféle digitális csatornákon – közösségi médiafelületeken és e-mailes megkereséseken – keresztül valósult meg. Az online, nem valószínűségi minta torzításai miatt az eredmények általánosíthatósága korlátozott. Az adatgyűjtés két fázisban történt (2025. január–március és augusztus–november), összesen hat hónap alatt.

A kérdőívet egy tízfős pilotvizsgálat keretében teszteltük annak érdekében, hogy ellenőrizzük a kérdések érthetőségét és a mérőeszköz megbízhatóságát. A tesztelés tapasztalatai alapján kisebb módosításokat hajtottunk végre, amelyek hozzájárultak a kérdések pontosításához és a kutatási célokkal való jobb illeszkedéshez.

A beérkezett adatokat teljes mértékben anonimizáltuk, így biztosítva a válaszadók személyes adatainak védelmét. A kérdőív kitöltése önkéntes alapon történt, és a résztvevők a folyamat elején hozzájárultak adataik kutatási célú felhasználásához. Az anonimizálást követően az adatfeldolgozás és -elemzés a 29.0-ás SPSS-szoftverrel valósult

meg. A klaszterek a gátló tényezőket mérő állítások alapján hierarchikus eljárással kerültek azonosításra, Ward-módszert alkalmazva. A Ward-módszer széles körben alkalmazott eljárás, amely a klaszterátlagoktól való négyzetes euklidészi távolságot minimalizálja (Sajtos & Mitev, 2007; Simon et al., 2024). A gátló tényezők alapján azonosított klaszterek és a hipotézisekben ismertetett változók közötti összefüggéseket – kategoriális változók lévén – keresztábra-elemzéssel és Khí-négyzet-teszt segítségével vizsgáltuk.

Az értelmezési torzítás csökkentése érdekében a kérdőívben a formális önkéntesség fogalmát tisztáztuk. Ezt követően a válaszadók Willems és Dury (2017) alapján az önkéntességet gátló tényezőkhöz kötődő kérdésekkel találkoztak. Willems és Dury (2017) keretrendszerében a fogalmakhoz több állítás tartozik, amelyek véletlenszerű sorrendben jelentek meg a válaszadók előtt, és hangsúlyoztuk az anonimitást, ezzel is csökkentve az önbevallásos torzítást. Ezt követően az önkéntességgel kapcsolatos hajlandóság, az önkéntességhez kapcsolódó motivációk és demográfiai kérdések mentén mértük a válaszadók jellemzőit és preferenciáit.

A mérőeszköz bemutatása

Az önkéntességet akadályozó tényezők feltárásához Bifkovic és Béla-Csovcics (2025) által adaptált skálát alkalmaztuk, amely Willems és Dury (2017) 44 állítást tartalmazó keretrendszerén alapul. A kutatás során a klaszterek kialakításakor 36, kategóriákba sorolt állítást használtunk, az egyéb állítások nem képezték az elemzés alapját.

Az önkéntességben való részvételt akadályozó tényezők vizsgálatához alkalmazott állításokat egy hétpontos Likert-skálán értékelték a válaszadók (1 = egyáltalán nem értek egyet, 7 = teljes mértékben egyetértek).

Vallás

A válaszadókat arra kértük, hogy jelöljék meg az esetükben leginkább jellemző vallásgyakorlási módot (1 = Aktívan gyakorlom a vallást, rendszeresen járok vallási közösségbe, templomba, 2 = Gyakorlom a vallást, alkalmanként járok vallási közösségbe, templomba, 3 = Egyéni módon gyakorlom a vallást, 4 = Nem gyakorlom a vallást, de hiszek bizonyos vallási tanokban, 5 = Nem gyakorlom a vallást és nem hiszek vallási tanokban, 6 = Nem gyakorlok semmilyen vallást, nem is hiszek vallási tanokban, sőt ellene vagyok).

Lakóhely típusa

A demográfiai kérdések között szerepelt a lakóhely típusának meghatározása is. Itt a válaszadók a „főváros”, a „megyeszékhely”, az „egyéb város”, a „község”, illetve a „tanya, külterület” alternatívák közül választhattak.

Anyagi helyzet

A vizsgálat során a válaszadók szubjektív életszínvonal-megítélését is elemeztük. Az anyagi helyzet megítélésére ötfokú skála szolgált, amely a „jóval átlagon felüli” kategóriától a „jóval átlag alatti” kategóriáig terjedt.

Korábbi önkéntes tapasztalat

A kérdőív tartalmazott egy kérdést arra vonatkozóan, hogy korábban végeztek-e már valaha önkéntes munkát, azaz rendelkeznek-e önkéntes tapasztalattal (1 = igen, 2 = nem).

Közösségi motiváció

A kérdőív egy tételt tartalmazott arra vonatkozóan, hogy mennyire járulna hozzá a jövőbeni önkéntes tevékenységben való részvételhez az, hogy a válaszadó egy önkéntes közösség tagjává válhatna. A közösségi motivációt hétfokú Likert-skála segítségével (1 = egyáltalán nem értek egyet, 7 = teljes mértékben egyetértek) értékelték a válaszadók.

A minta bemutatása

Kérdőíves kutatásunkban összesen 361 fő vett részt. A válaszadók nemek szerinti megoszlását tekintve többségük, 72 százaléka nő, míg 28 százaléka férfi. A minta sajátossága, hogy a fiatalabb generáció képviselői a teljes népességhez mérten jelentősen felül voltak reprezentálva a mintában, hiszen az átlagéletkor 25 év volt. A válaszadók közül 265 fő gimnáziumi vagy szakközépiskolai és 96 fő felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezik. A mintánkban foglalkozási státuszát tekintve a válaszadók legnagyobb hányada, 64,8 százaléka, nappali tagozatos tanuló/egyetemi hallgató, 21,6 százaléka teljes munkaidőben dolgozik vagy egyéni vállalkozó, 6,1 százaléka részmunkaidős tevékenységet folytat, 7,5 százaléka pedig egyéb foglalkozási kategóriába tartozik. A válaszadók több mint fele (62%) életszínvonalát átlagosnak ítélte meg, 31 százaléka pedig átlagon felülinek. A válaszadók túlnyomó többsége, 43,8 százaléka megyeszékhelyen, 36 százaléka egyéb városban él, míg 10 százaléka a fővárosban, illetve 10,2 százaléka egyéb területen él.

Mintánkban szinte egyenlő azoknak az aránya, akik már végeztek (52%), illetve akik még nem folytattak önkéntes munkát (48%), tehát nem rendelkeznek ilyen jellegű tapasztalattal. A jövőbeli önkéntes tevékenység folytatására vonatkozó szándék tekintetében a kitöltők közül 129 fő inkább nem vagy biztosan nem önkénteskedne, míg 234 fő nyitottnak mutatkozott az önkénteskedés iránt.

A szociodemográfiai tényezők közül az önkéntes tevékenységben való részvételt a végzettség befolyásolja (Wilson, 2000; Gesthuizen & Scheepers, 2012; Niebuur et al., 2018; Nakamura et al., 2025), ezért a gátló tényezők vizsgálatánál is érdemes a végzettséget figyelembe venni, így a mintánkat 2024-es magyarországi végzettségi adatok alapján súlyoztuk (2. táblázat). Ha az alapfokú végzettségüket is figyelembe vesszük, Magyarországon 2024-ben az alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya 28,2 százalék, a középfokú végzettséggel rendelkezőké 37,5 százalék, míg a felsőfokú végzettségüké 34,3 százalék volt (KSH, 2024). Ugyanakkor a mintánkban nem szerepeltek alapfokú végzettségű válaszadók, így a megoszlás és a súlyok számításához a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezőket tudtuk figyelembe venni.

2. táblázat

A minta és az alapsokaság összetétele végzettség szerint

Végzettség	Válaszadók száma a mintában, fő	Megoszlás a mintában, %	Megoszlás az alapsokaságban, %
Középfokú	265	73,41	52,24
Felsőfokú	96	26,59	47,76
Összesen	361	100	100

Forrás: KSH adatok (2024) alapján saját szerkesztés

A mintában felülreprezentáltak a nők, a fiatalabb korosztályba tartozók, valamint a diplomával rendelkező vagy felsőfokú tanulmányokat folytató válaszadók.

Eredmények

A klaszterek azonosítása

A klaszteranalízishez a Willems és Dury (2017) által meghatározott hármas osztályozásban megjelenő dimenziókat

alkalmaztuk bemeneti változóként. Az egyes dimenziókat átlagként számoltuk ki (Malhotra, 2017) két lépésben: első lépésben az itemek átlagaként a gátló tényezők meghatározhatók, hiszen az egyes itemekből létrehozott tényezők mindegyikénél a Cronbach-Alfa mutató meghaladta a 0,6-os értéket (Malhotra, 2017), így a létrehozott tényezők megbízhatónak tekinthetők (3. táblázat).

Második lépésben a dimenziókat Willems és Dury (2017) osztályozása alapján alakítottuk ki a korábban létrehozott tényezők átlagaként, ahol a megalkotott dimenziók mindegyikénél a Cronbach-Alfa mutató meghaladta a 0,6-os értéket (Malhotra, 2017), így a létrehozott dimenziók megbízhatónak minősülnek (4. táblázat).

A nem akar önkénteskedni dimenziót a felelősség hiánya, a haszon hiánya, a stressz az önkéntességtől és a társadalmi korlátok tényezők alkotják. A nem tud önkénteskedni dimenzió a fizikai korlátok, az időkorlát és a képességek hiánya tényezőkből határozható meg. A nem kérte senki az önkénteskedésre dimenziót pedig a lehetőségek hiánya tényező alkotja (Willems & Dury, 2017).

3. táblázat

Az önkéntességet gátló tényezők jellemzői

Tényező	Itemek száma	Minimum	Maximum	Átlag	Szórás	Cronbach-Alfa
Társadalmi korlátok	8	1	5,88	1,359	0,597	0,802
Fizikai korlátok	4	1	6,75	2,996	1,324	0,839
Stressz az önkéntességtől	7	1	6,57	2,240	1,081	0,866
Felelősség hiánya	4	1	7	2,457	1,130	0,774
Képességek hiánya	3	1	6,33	1,946	1,069	0,757
Lehetőségek hiánya	4	1	7	3,423	1,772	0,814
Haszon hiánya	3	1	6,33	1,591	0,874	0,657
Időkorlát	3	1	7	2,914	1,416	0,749

Forrás: saját szerkesztés

4. táblázat

Az önkéntességet gátló dimenziók jellemzői

Dimenzió	Tényezők száma	Minimum	Maximum	Átlag	Szórás	Cronbach-Alfa
Nem akar önkénteskedni	4	1	5,75	1,912	0,761	0,814
Nem tud önkénteskedni	3	1	6,14	2,619	1,038	0,742
Nem kérte senki	1	1	7	3,423	1,772	0,749

Forrás: saját szerkesztés

5. táblázat

A klaszterek jellemzői az önkéntes tevékenységet gátló dimenziók alapján

Klaszterek	Az önkéntes tevékenységet gátló dimenziók			
	Nem akar önkénteskedni	Nem tud önkénteskedni	Nem kérték az önkénteskedésre	
Gyengén gátoltak (n=189)	Átlag	1,495	1,991	2,163
	Szórás	0,408	0,738	1,108
Többszörösen akadályozottak (n=65)	Átlag	3,188	4,086	4,431
	Szórás	0,609	0,706	1,364
Várakozó potenciális önkéntesek (n=107)	Átlag	1,872	2,835	5,037
	Szórás	0,373	0,566	1,131
Összesen	Átlag	1,912	2,619	3,423
	Szórás	0,761	1,038	1,772

Forrás: saját szerkesztés

A klaszteranalízis futtatása előtt ellenőriztük, hogy szerepelt-e outlier a bemeneti változók körében, azonban nem jelent meg kiugró érték. A klaszterek kialakításánál megvizsgáltunk több lehetőséget is a klaszterek számára vonatkozóan, azonban javasolt a klaszterek számát a dendrogram (amely az összevonás folyamatát és az összevont objektumok közötti távolságértékeket mutatja átskálázva) 40 százalékos távolságintjénél leolvasni (Kovács, 2014), így három klasztert alakítottunk ki; a döntést az összevonási távolságok jelentősebb ugrása és a klaszterek tartalmi értelmezhetősége is megerősítette. A három klaszter jellemzőit az 5. táblázatban foglaltuk össze.

Mindegyik klaszter esetén a szórások alacsonyabbak, mint az összes válaszadóra vonatkozó szórások, így az átl-

a nem, a vallásosság, a lakóhely típusa, az anyagi helyzet, az önkéntesség közösségi motivációja és a korábbi önkéntes tapasztalat kapcsolatát vizsgáltuk meg. A klasztertagság és a gátló tényezőket befolyásoló változók mindegyike kategoriális változó, így az összefüggéseket keresztábra-elemzéssel és Khí-négyzet-teszt segítségével vizsgáltuk. A tesztek eredményeként (6. táblázat) megállapítható, hogy a klasztertagság és a nem, a klasztertagság és a vallás, a klasztertagság és az önkéntesség közösségi motivációja, valamint a klasztertagság és a korábbi önkéntes tapasztalat között is kimutatható szignifikáns kapcsolat. A klasztertagság és a lakóhely típusa, valamint a klasztertagság és az anyagi helyzet között azonban szignifikáns kapcsolat nem mutatható ki.

6. táblázat

A klasztertagság és az önkéntesség gátló tényezőit befolyásoló tényezők kapcsolatának vizsgálata

A klasztertagsággal kapcsolatban vizsgált változó	Khí-négyzet-teszt	p-érték	Cramer-féle együttható	Kapcsolódó hipotézis
Nem	10,081	0,006	0,167	H2
Vallás	22,867	0,011	0,178	H3
Lakóhely típusa	6,465	0,595	0,095	H4
Anyagi helyzet	1,831	0,767	0,050	H5
Önkéntesség közösségi motivációja	7,412	0,025	0,178	H6
Korábbi önkéntes tapasztalat	27,732	<0,05	0,277	H7

Forrás: saját szerkesztés

gok figyelembe vehetők a klaszterek elnevezéséhez. Az első csoportba tartozók körében az önkéntes tevékenységet gátló dimenziók átlagos értékei alacsonyabbak, mint ugyanezek az átlagok az összes válaszadó körében, így az ebbe a csoportba tartozókat kevésbé gátolják az egyes tényezők az önkéntes munkavégzésben és a klaszter a *gyengén gátoltak* nevet kaphatja. A második csoportba tartozók esetén az önkéntes tevékenységet gátló dimenziók átlagos értékei magasabbak, mint az összes válaszadó körében megjelenő átlagok, így az ebbe a csoportba tartozókat nagyobb mértékben gátol minden tényező és a klaszter a *többszörösen akadályozottak* nevet kaphatja. A harmadik csoportba tartozók esetén a nem akar önkénteskedni dimenzió átlaga alacsonyabb, a nem tud, illetve nem kérték dimenziók átlagai pedig magasabbak, mint ugyanezek az átlagok az összes válaszadó körében. Az ebbe a csoportba tartozók szeretnének önkénteskedni, de nem tudnak, vagy nem kérték őket ilyen tevékenységre, így ez a klaszter a *várakozó potenciális önkéntesek* nevet kaphatja. A klaszterek közül a gyengén gátoltak és a várakozó potenciális önkéntesek az önkéntes tevékenységet tekintve kevésbé gátolt, míg a többszörösen akadályozottak az önkéntes tevékenységet tekintve gátolt klaszternek tekinthető.

A klaszteranalízis eredményeként tehát három klaszter azonosítható, így a *H1 hipotézisünket elfogadjuk*, miszerint az önkéntességet gátló tényezők mentén eltérő csoportok azonosíthatók.

A klasztertagság és a gátló tényezőket befolyásoló változók kapcsolatának vizsgálata

A további hipotéziseink elemzéséhez a klasztertagsággal

A kapcsolatok feltárása során a klasztereken belüli megoszlásokat a teljes mintára jellemző megoszlásokhoz viszonyítottuk az egyes változók mentén. A szignifikáns összefüggések értelmezéséhez a korrigált standardizált reziduumokat (továbbiakban z-érték) vizsgáltuk; az abszolút értékben 2 feletti reziduumokat tekintettük szignifikánsnak (Sajtos & Mitev, 2007). A *klasztertagság és a nem* kapcsolatát vizsgálva megállapítható, hogy az összes válaszadó körében a nők aránya 72,0%, a férfiaké pedig 28,0% volt. Ehhez képest a gyengén gátoltak klaszterben a nők aránya (73,3%; z=0,6) csak kismértékben tér el a teljes mintára jellemző aránytól. A többszörösen akadályozottak klaszterben belül a férfiak aránya (43,1%; z= 3,0) szignifikánsan magasabb, mint a férfiak aránya a teljes mintában (28,0%). A várakozó potenciális önkéntesek klaszterében a nők aránya (79,0%; z=1,9) szintén meghaladja a teljes mintabeli arányt (72,0%), ugyanakkor ez az eltérés nem tekinthető jelentősnek. Összességében megállapítható, hogy a nemek szerinti megoszlás elsősorban a többszörösen akadályozottak klaszterében tér el szignifikánsan a teljes mintára jellemző arányoktól, ahol a férfiak felülreprezentáltak. Mindezek alapján a *H2 hipotézisünket elfogadjuk*; a klasztertagság és a nem között kimutatható szignifikáns kapcsolat, és a gátoltnak tekinthető klaszter, azaz a többszörösen gátoltak között a férfiak felülreprezentáltak.

A *vallás és a klasztertagság* kapcsolatát vizsgálva megállapítható, hogy a teljes mintában a vallást aktívan gyakorlók aránya 5,3%, a vallást gyakorlók, de vallási közösségbe alkalmanként járók aránya 14,7%, a vallást egyéni módon gyakorlók aránya 12,7%, a vallást aktívan

nem gyakorlók, de bizonyos vallási tanokban hívók aránya 36,8%, a vallást nem gyakorló-nem hívók aránya 26,3% és a vallást nem gyakorló-vallást ellenzők aránya 4,2%. Ehhez képest a gyengén gátoltak klaszteren belül a vallást gyakorlók aránya (7,3%, $z=1,9$) valamelyest magasabb az összes válaszadóra jellemző arányszámhoz képest (5,3%). A többszörösen akadályozottak klaszteren belül a vallást nem gyakorló-nem hívók aránya (43,8%, $z=3,5$) magasabb a teljes mintára jellemző arányszámhoz (26,3%) képest. A várakozó potenciális önkéntesek között pedig a vallást aktívan nem gyakorló, de bizonyos vallási tanokban hívók aránya (46,2%, $z=2,4$) emelhető ki inkább jellemző kategóriaként a teljes mintára jellemző arányszámhoz (36,8%) viszonyítva. Összességében a vallási önbesorolás elsősorban a többszörösen akadályozottak és a várakozó potenciális önkéntesek klaszterekben mutat szignifikáns eltérést a teljes mintához viszonyítva: előbbieik körében a vallást nem gyakorló-nem hívók, míg utóbbiaknál a vallást aktívan nem gyakorló, de vallási tanokban hívók felülreprezentáltak. Mindezek alapján a *H3 hipotézisünket elfogadjuk*; a klasztertagság és a vallás között kimutatható szignifikáns kapcsolat van, és a többszörösen gátoltak között a kevésbé vallásosak felülreprezentáltak.

A *klasztertagságot és a lakóhely típusát* együttesen vizsgálva megállapítható, hogy a teljes mintában a fővárosban élők aránya 11,7 százalék, a megyeszékhelyen élők aránya 43,5 százalék, az egyéb városban élők aránya 35,1 százalék, a községben élők aránya 8,4 százalék, míg a tanyán, külterületen élők aránya 1,4 százalék. Ehhez a megoszláshoz képest jelentős eltolódás egyik klaszterben sem figyelhető meg: az összes klasztert és kategóriát tekintve a korrigált standardizált reziduumok abszolút értékei nem haladják meg az 1,5-ös értéket, illetve a két változó között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat (6. táblázat). Mindezek alapján a *H4 hipotézisünket elvetjük*, hiszen a klasztertagság és a lakóhely típusa között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat.

A *klasztertagságot és az anyagi helyzetet* együttesen vizsgálva megállapítható, hogy a teljes mintában az átlag alatti jövedelemmel rendelkezők aránya 5,8 százalék, az átlagos jövedelemmel rendelkezők aránya 58,8 százalék, az átlag feletti jövedelemmel rendelkezők aránya pedig 35,4 százalék. Ehhez a megoszláshoz képest jelentős eltolódás egyik klaszterben sem figyelhető meg: az összes klasztert és kategóriát tekintve a korrigált standardizált reziduumok abszolút értékei nem haladják meg az 1,3-as értéket, illetve a két változó között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat (6. táblázat). Mindezek alapján a *H5 hipotézisünket elvetjük*, hiszen a klasztertagság és az anyagi helyzet között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat.

A *klasztertagság és az önkéntesség közösségi motivációja* kapcsolatát vizsgálva, a megkérdezetteknek arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy ha tagjai lehetnének egy erős önkéntesekből álló közösségnek, akkor az hozzájárulna-e a jövőbeli önkéntes tevékenység végzéséhez. A kérdésre igennel válaszolók aránya az összes válaszadó körében 82,4%, a nem választ adók aránya pedig 17,6% volt. A gyengén gátoltak körében azok aránya, akik szerint

az önkéntes közösségi tagság hozzájárulna a jövőbeli önkéntes tevékenységhez 89,0% ($z=3,6$), szemben a teljes mintára jellemző 82,4%-kal. A többszörösen akadályozottak kevésbé gondolják azt, hogy fontos szerepe lenne az önkéntes közösségi tagságnak, itt a korábban említett kérdésnél a nem választ jelölők aránya 25,0% ($z=0,8$), ez kismértékben magasabb a teljes mintára jellemző 17,6%-hoz képest. A várakozó potenciális önkéntesek körében is a nem választ jelölők aránya (30,9%, $z=3,4$) magasabb az összes válaszadóra jellemző arányszámhoz (17,6%) képest; azonban ismételtelen kiemelendő, hogy önmagában a teljes mintában azok aránya, akik szerint az önkéntes közösségi tagság hozzájárulna a jövőbeli önkéntes tevékenységhez, magas (82,4%). Összességében az önkéntesség közösségi motivációja elsősorban a gyengén gátoltak klaszterében jelenik meg erőteljesebben, míg a várakozó potenciális önkéntesek körében nagyobb arányban figyelhető meg a közösségi motiváció elutasítása; a többszörösen akadályozottak esetében az eltérés nem bizonyult jelentősnek. Mindezek alapján a *H6 hipotézisünket részben fogadjuk el*, a klasztertagság és az önkéntesség közösségi motivációja között kimutatható szignifikáns kapcsolat és a gyengén gátoltak körében igaz, hogy a közösségi motiváció erőteljesebben jelenik meg. Azonban a várakozó potenciális önkénteseknél éppen a hipotézis ellentéte, azaz a közösségi motiváció elutasítása jelenik meg erősebben.

A *klasztertagság és a korábbi önkéntes tapasztalat* kapcsolatához fűződően megállapítható, hogy az összes válaszadó között az önkéntes tapasztalattal rendelkezők aránya 55,4%, az önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők aránya pedig 44,6%. A várakozó potenciális önkéntesek körében az önkéntes tapasztalattal nem rendelkezők aránya (62,9%, $z=4,5$) magasabb az összes válaszadóra jellemző arányszámhoz (44,6%) képest. A többszörösen akadályozottak klaszterén belül azonos a korábbi tapasztalattal rendelkezők (50,0%, $z=-1$) és nem rendelkezők (50,0%, $z=1$) aránya. A gyengén gátoltak klaszterén belül pedig inkább a korábbi tapasztalattal rendelkezők aránya (67,4%, $z=4,8$) magasabb a teljes mintára jellemző 55,4%-hoz képest. Összességében az önkéntes tapasztalat tekintetében a várakozó potenciális önkéntesek körében felülreprezentáltak a korábbi tapasztalattal nem rendelkezők, míg a gyengén gátoltak csoportjában a korábban már önkéntesként tevékenykedők aránya magasabb; míg a többszörösen akadályozottak esetében nem mutatható ki szignifikáns eltérés. Mindezek alapján a *H7 hipotézisüket részben fogadjuk el*, a klasztertagság és a korábbi önkéntes tapasztalat között kimutatható szignifikáns kapcsolat, és a gyengén gátoltak körében a tapasztalattal rendelkezők felülreprezentáltak. Azonban a várakozó potenciális önkéntesek között ugyanez nem figyelhető meg, hiszen körükben felülreprezentáltak a tapasztalattal nem rendelkezők.

Összegzés és javaslatok

Kutatásunk során az elmélet alapján azonosított gátló tényezők mentén empirikusan klaszterelemzést végeztünk, amelynek eredményeként jól elkülöníthető

válaszadói csoportokat azonosítottunk: *a gyengén gátoltakat, a többszörösen akadályozottakat és a várakozó potenciális önkénteseket*. Ezeket a csoportokat később más egyéni és önkéntességgel kapcsolatos dimenziók mentén jellemeztük. A kutatás hipotézisei és azok értékelése a 7. táblázatban található.

7. táblázat

A hipotézisek értékelésének összefoglalása

Hipotézis	Döntés
H1: Az önkéntességet gátló tényezők mentén eltérő csoportok azonosíthatók.	Elfogadva
H2: A klasztertagság és a nem között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltak tekinthetők között a férfiak felülreprezentáltak.	Elfogadva
H3: A klasztertagság és a vallásosság között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltak tekinthetők között a kevésbé vallásosak felülreprezentáltak.	Elfogadva
H4: A klasztertagság és a település típusa között kimutatható szignifikáns kapcsolat van, a gátoltak tekinthetők között a nem fővárosban vagy megyeszékhelyeken élők felülreprezentáltak.	Elvetve
H5: A klasztertagság és az anyagi helyzet között kimutatható szignifikáns kapcsolat, a gátoltak tekinthetők között az átlagon aluli anyagi helyzettel rendelkezők felülreprezentáltak.	Elvetve
H6: A klasztertagság és az önkéntesség közösségi motivációja között kimutatható szignifikáns kapcsolat van, a kevésbé gátoltak körében az erősebb közösségi motivációval rendelkezők felülreprezentáltak.	Részben elfogadva
H7: A klasztertagság és a korábbi önkéntes tapasztalat között kimutatható szignifikáns kapcsolat van, a kevésbé gátoltak körében az önkéntes tapasztalattal rendelkezők felülreprezentáltak.	Részben elfogadva

Forrás: saját szerkesztés

A három klaszter azonosítása megerősíti a feltételezésünket (H1), hogy az önkéntességet akadályozó tényezők alapján eltérő mintázatok rajzolódnak ki.

A nem és a klasztertagság közti szignifikáns kapcsolat jelenléte (H2) arra utal, hogy az önkéntesség strukturális és társadalmi szerepelvárások által is befolyásolt tevékenység, ahol a férfiak felülreprezentáltsága a gátolt csoportban a nemi szerepekre vezethető vissza (Einolf, 2010).

A vallásosság és a klaszterek közötti kapcsolat (H3) is szignifikánsan jelen volt: a kevésbé vallásos válaszadók nagyobb arányban tartoznak a gátolt csoportokba, ami a vallási közösségek által közvetített normák és értékek mobilizáló hatására utalhat (Damian, 2019). Ez az eredmény megerősíti a szakirodalomban jelen lévő kapcsolatot a vallásosság és az önkéntességben való részvétel között (Lim & Wiertz, 2024).

A településtípus és az anyagi helyzet esetében (H4, H5) nem találtunk szignifikáns kapcsolatot, ami arra utal, hogy az önkéntességet gátló tényezők alapján képzett csoportokat inkább társadalmi-kulturális és pszichológiai ismérvek alapján lehet megkülönböztetni, mintsem

strukturális tényezők mentén. Ez árnyalja azokat a korábbi megközelítéseket, amelyek az önkéntes részvételt elsősorban strukturális tényezőkkel magyarázzák, és arra utal, hogy a szervezetek számára nem elegendő a demográfiai alapú szegmentálás. Az önkéntes tevékenységekben való elmaradás sokkal inkább attitűdbeli és tapasztalati eltérések mentén szerveződik.

Az önkéntes közösségi motiváció és a korábbi önkéntes tapasztalat kapcsán (H6, H7) a feltevéseinket részlegesen fogadtuk el. A szakirodalomban azonosított összefüggést a korábbi önkéntes tapasztalatok és a jövőbeli részvételi szándék között, eredményeink is igazolták. A tényezők közötti kapcsolat arra utal, hogy az önkéntességre kumulatív folyamatként tekinthetünk, amelyben a korábbi élmények meghatározó szerepet játszanak a további elköteleződés alakulásában (Ganzevoort & van den Born, 2023). A pozitív tapasztalatok megerősítő mechanizmusként működnek, megtartó erővel rendelkeznek, ezért kiváltképp fontosak az első, korai önkéntes élmények (Bennett & Barkensjo, 2005). Ugyanezen logika mentén a negatív élmények pedig csökkenthetik a további részvétel valószínűségét és a negatív tapasztalatokkal rendelkezők esetében akár tartósan is távol tarthatják őket a formális önkéntességtől.

A kutatási eredmények gyakorlati javaslatokként elmondható, hogy az egyéneket toborzási üzenetekkel nem lehet egységesen megszólítani, szükség van a kommunikáció diverzifikálására. Eredményeink alapján különösen ígéretes célcsoportként tekinthetünk a várakozó potenciális önkéntesekre, akik ugyan még nem rendelkeznek korábbi önkéntes tapasztalattal, és kevésbé motiválja őket a közösségi élmény, távolmaradásuk nem strukturális korlátokra vezethető vissza. A csoportot enyhe női többség és nem aktív, de hívő vallásosság jellemzi, miközben társadalmilag heterogének. Mindez arra utal, hogy egy olyan csoportról van szó, amely megfelelő, célzott szervezeti kommunikációval nagy eséllyel bevonható az önkéntességbe. Mindez összhangban áll azon szakirodalmi megállapítással, miszerint a toborzási és megtartási stratégiáknak a legjobb elérhető empirikus bizonyítékokra kell épülniük annak megértésében, hogy mi motiválja az egyéneket az önkéntesség megkezdésére és fenntartására, valamint milyen akadályok gátolják a részvételüket (Bussell & Forbes, 2002).

Eredményeink továbbá hozzájárulnak a hazai és nemzetközi szakirodalom fejlődéséhez is: az önkéntességet gátló tényezők alapján empirikusan megalapozott csoportokba soroltuk a válaszadókat. A gátló tényezők és a részvételi szándék klaszterelemzés keretében való vizsgálata egyedi eredményekre vezet nemzetközi szinten, az önkéntes közösség hatása pedig a szociális kapcsolatokat fontosságát emeli ki.

Kutatásunk limitációi a nem valószínűségi mintavételből, a minta elemszámából, illetve az önbevallásos mérőeszköz torzításából fakadnak, ezért az eredmények nem alkalmasak általánosításokra. Az általánosíthatóság javítása érdekében az eredményeket a hazai végzettségi adatok alapján súlyoztuk. A minta fiatalos torzítása miatt a beazonosított klaszterek elsősorban a fiatalabb

korosztályra érvényesek, és feltételezhető, hogy az önkéntességi motivációk és mintázatok eltérően alakulnak idősebb csoportokban, ezért az eredmények általánosíthatósága korlátozott, és további vizsgálatok szükségesek heterogénebb mintán. Az önkéntes közösségi motiváció önbevallásos jellege miatt érdemes lehet a motivációt mélyebb kvalitatív kutatással megvizsgálni a jövőben. A kutatás egyik korlátja a magyarított Willems és Dury (2017) mérőeszköz nem minden dimenzió mentén mutatott megfelelő belső konzisztenciát, ezért a jövőben kvalitatív módszerekkel történő finomítása indokolt. Az önkéntesség gátló tényezői mentén beazonosított klaszterek ugyanakkor megalapozhatják a jövőbeli kutatásokat a klaszterekkel kapcsolatos hatékony kommunikáció kialakítása érdekében.

Jövőbeli kutatási irányként több kiegészítő kutatást tervezünk, amelyekbe beletartozik a jelen adatbázisunkban rejlő további elemzési lehetőségek kihasználása. A feltárt klaszterek esetében további aspektusok, jellemzők vizsgálata indokolt, ilyen például a kommunikációs stratégiák tesztelése. A hazánkban évek óta jelenlévő kötelező közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatokat és az önkéntességre való hajlamot is érdemes következő kutatásban vizsgálni. Kvalitatív kutatás során az önkéntességet gátló tényezőket szélesebb körben is feltárnánk, ennek keretében további potenciális korlátok mentén ismerhetnénk meg az egyéneket. Érdemes lehet a beazonosított klaszterek jelenlétét nemzetközi szinten is megvizsgálni. E jövőbeli kutatási eredmények a nonprofit marketing akadémiai és gyakorlati szakemberei számára értékes információkat jelenthetnek.

Felhasznált irodalom

- Bakker, A.B., & Oerlemans, W.G.M. (2016). Momentary work happiness as a function of enduring burnout and work engagement. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 150(6), 755–778. <https://doi.org/10.1080/00223980.2016.1182888>
- Bartal, A.M., Fényes, H., & Szalóczy, N. (2021). Az elkötelezettek, a csalódottak, a tapasztalatszerzők és akik megpróbálták – Az orvos- és egészségügyi hallgatók COVID-19 járvány alatti önkéntességének vizsgálata. *Önkéntes Szemle*, 1(2), 5–35. <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.2>
- Bartal, A.M. (2023). Kihívás és/vagy lehetőség? – Szakirodalmi ajánlások az epizodikus önkéntesek toborzásához, foglalkoztatásához és megtartásához. *Önkéntes Szemle*, 3(1), 130–148. <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.130-148>
- Bartal, A.M., Doner, L., Fényes, H., Nagy R., & Perpék, É. (2024). „Gúzsba kötve táncolni” – Helyzetkép a hazai önkéntes alszektorról az Önkéntes Szemle (2021–2023) tanulmányai és esettanulmányai alapján. *Önkéntes Szemle*, 4(1), 3–30. <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2024.1.3-30>
- Béla-Csovcics, A., & Kazár, K. (2025). Az önkéntes elégedettséget befolyásoló tényezők vizsgálata. *Marketing & Menedzsment*, 59(3), 15–26. <https://doi.org/10.15170/MM.2025.59.03.02>
- Bennett, R., & Barkensjo, A. (2005). Internal Marketing, Negative Experiences, and Volunteers' Commitment to Providing High-Quality Services in a UK Helping and Caring Charitable Organization. *Voluntas*, 16(3). <https://doi.org/10.1007/s11266-005-7724-0>
- Bifkovich, B., & Béla-Csovcics, A. (2025). Miért nem önkénteskedünk? Az akadályozó tényezők empirikus vizsgálata. *Vezetéstudomány*, 56(11), 28–40. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2025.11.03>
- Bifkovich, B., & Malota, E. (2024). Önkéntesség a szájreklám és a szervezetek kommunikációjának tükrében: Integratív szakirodalmi szintézis és javasolt kutatási irányok. *Vezetéstudomány*, 55(4), 63–76. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2024.04.05>
- Brudney, J.L., & Gazley, B. (2002). Testing the conventional wisdom regarding volunteer programs: A longitudinal analysis of the service corps of retired executives and the U.S. small business administration. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 31(4), 525–548. <https://doi.org/10.1177/0899764002238099>
- Bussell, H., & Forbes, D. (2002). Understanding the volunteer market: the what, where, who and why of volunteering. *Journal of Philanthropy and Marketing*, 7(3), 244–257. <https://doi.org/10.1002/nvsm.183>
- Cattan, M., Hogg, E., & Hardill, I. (2011). Improving quality of life in ageing populations: what can volunteering do? *Maturitas*, 70(4), 328–332. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2011.08.010>
- Clary, E.G., & Snyder, M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: The case of volunteerism. In M.S. Clark (Ed.), *Prosocial behavior* (pp. 19–148). Sage Publications, Inc.
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516–1530. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1516>
- Cruz, S., Ferreira, M.R., Borges, A., & Casais, B. (2023). Barriers to volunteering in the field of intellectual disability: a cluster analysis. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 20, 341–366. <https://doi.org/10.1007/s12208-022-00343-5>
- Czike, K., & Kuti, É. (2006). *Önkéntesség, jótékonyág, társadalmi integráció*. Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány.
- Damian, E. (2019). Formal Volunteering in Europe: Evidence Across Nations and Time. *Cross-Cultural Research*, 53(4), 385–409. <https://doi.org/10.1177/1069397118802228>
- Davis, M.H., Mitchell, K.V., & Hall, J.A. (1999). Empathy, Expectations, and Situational Preferences: Personality Influences on Decision to Participate in Volunteer Helping Behaviors. *Journal of Personality*, 67(3), 469–503. <https://doi.org/10.1111/14676494.00062>
- Dean, J. (2022). Informal Volunteering, Inequality, and Illegitimacy. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*,

- 51(3), 527-544.
<https://doi.org/10.1177/089976402111034580>
- Einfeld, C.J. (2010). Gender Differences in the Correlates of Volunteering and Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(6), 1092-1112.
<https://doi.org/10.1177/0899764010385949>
- Enjolras, B. (2021). Explaining the Varieties of Volunteering in Europe: A Capability Approach. *Voluntas*, 32, 1187-1212.
<https://doi.org/10.1007/s11266-021-00347-5>
- Erlinghagen, M. (2010). Volunteering after retirement: evidence from German panel data. *European Societies*, 12(5), 603-625.
<https://doi.org/10.1080/14616691003716902>
- Fairley, S., Lee, Y., Green, B.C., & Kim, M.L. (2013). Considering Cultural Influences in Volunteer Satisfaction and Commitment. *Event Management*, 17(4), 337-348.
<https://doi.org/10.3727/152599513X13728763846492>
- Ganzevoort, W., & van den Born, R.J.G. (2023). The everyday reality of nature volunteering: an empirical exploration of reasons to stay and reasons to quit. *Journal of Environmental Planning and Management*, 68(1), 207-226.
<https://doi.org/10.1080/09640568.2023.2240953>
- Gesthuizen, M., & Scheepers, P. (2012). Educational Differences in Volunteering in Cross-National Perspective: Individual and Contextual Explanations: Individual and Contextual Explanations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(1), 58-81.
<https://doi.org/10.1177/0899764010394203>
- Gil-Lacruz, A.I., Marcuello, C., & Saz-Gil, I. (2017). Individual and Social Factors in Volunteering Participation Rates in Europe. *Cross-Cultural Research*, 51(5), 464-490.
<https://doi.org/10.1177/1069397117694135>
- Ghose, T., & Kassam, M. (2014). Motivations to Volunteer Among College Students in India. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 25(1), 28-45.
<https://doi.org/10.1007/s11266-012-9327-4>
- Grueter, C.C., Westlake, G., & Coall, D. (2020). Urban civility: City Dwellers are not less prosocial than their rural counterparts. *Evolutionary Psychological Science*, 6(1), 14-19.
<https://doi.org/10.1007/s40806-019-00206-z>
- Gyorgyovich, M., Menich, D., Simon, N., Kollár, D., & Szadorai, D. (2020). *Önkéntesség Magyarországon 2018*. Századvég Kiadó. <https://budapestcivil.hu/arti-cle/nkentesség-magyarorszagon-2018-szadveg.pdf>
- Gyorgyovich, M. (2021). A formális és informális önkéntesség: Az Önkéntesség Magyarországon 2018. felvétel szerint. *Önkéntes Szemle*, 1(1), 21-38.
<https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2021.1.21-38>
- Hidalgo, M. C., & Moreno, P. (2009). Organizational socialization of volunteers: the effect on their intention to remain. *Journal of Community Psychology*, 37(5), 594-601.
<https://doi.org/10.1002/jcop.20317>
- ILO. (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. <https://www.ilo.org/publications/manual-measurement-volunteer-work>
- Innes, P.A., Jefferies, G., & Gates, T.G. (2024). Volunteering behavioral declines amid personal and organizational upheaval: Recruitment, retention, and barriers in Australia. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 1-21.
<https://doi.org/10.1080/10911359.2024.2396032>
- Kaminski, A. (1996). A National Network for Men as Volunteers? *Women's Philanthropy*, 4(June), 8-11.
- Kang, S.C., Nesbit, R., & Brudney, J.L. (2020). Local Government Volunteer Use: A Resource Dependence and Transaction Costs Explanation. *Public Administration Review*, 82(5), 806-817.
<https://doi.org/10.1111/puar.13320>
- Kojima, M. (2024). Organizational or Individual? The Effect of Social Networks on Volunteer Activities in Japan. *Voluntas*, 35, 583-596.
<https://doi.org/10.1007/s11266-023-00623-6>
- Kovács, E. (2014). *Többváltozós adatelemzés*. Typotex Kiadó.
- Kraja, J., Xhakollari, L., Marku, M., & Fresku, E. (2025). Student Motivation for Volunteering: Demographic Factors, Gender Differences, and Inclusion in Study Program Curricula. *The Open Nursing Journal*, 19, e18744346400359.
<https://doi.org/10.2174/0118744346400359250612112558>
- Krajňáková, E., Šimkus, A., Pilinkiene, V., & Grabowska, M. (2018). Analysis of barriers in sports volunteering. *Journal of International Studies*, 11(4), 254-269.
<https://doi.org/10.14254/2071-8330.2018/11-4/18>
- KSH. (2020). *Önkéntes munkát végző népesség demográfiai és egyéb jellemzők, illetve a végzett munka formális vagy informális volta szerint, 2020. IV. negyedév*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_onk_9_20_02.html
- KSH. (2023). *Önkéntes munkát végző népesség demográfiai és egyéb jellemzők, illetve a végzett munka formális vagy informális volta szerint, 2023*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/mef-kieg/mef_23_h.xlsx
- KSH. (2024). *23.1.1.5. Végzettek száma és aránya a nappali és a felnőttoktatásban*. https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0005.html
- KSH. (2025). *9.1.1.15. A nonprofit szektor főbb adatai szervezettípus és a Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere (ICNPO) tevékenységi főcsoportok és csoportok szerint*. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0069.html
- Lancee, B., & Radl, J. (2014). Volunteering over the Life Course. *Social Forces*, 93(2), 833-862.
<https://doi.org/10.1093/sf/sou090>
- Lawton, R.N., Gramatki, I., Watt, W., & Fujiwara, D. (2021). Does Volunteering Make Us Happier, or Are Happier People More Likely to Volunteer? Addressing the Problem of Reverse Causality When Estimating the Wellbeing Impacts of Volunteering. *Journal of Happiness Studies*, 22, 599-624.
<https://doi.org/10.1007/s10902-020-00242-8>

- Lee, J., & Brudney, J.L. (2012). Participation in formal and informal volunteering: Implications for volunteer recruitment. *Nonprofit Management and Leadership*, 23(2), 159-180.
<https://doi.org/10.1002/nml.21060>
- Lee, J., Park, Y.J., & Kim, S.E. (2023). Volunteers and resource management competencies of nonprofit organizations during challenging times. *Nonprofit Management and Leadership*, 34(1), 107-129.
<https://doi.org/10.1002/nml.21562>
- Lim, C., & Wiertz, D. (2024). Civic Lessons That Last? Religiosity and Volunteering on the Way to Adulthood. *American Sociological Review*, 89(4), 684-707.
<https://doi.org/10.1177/00031224241258791>
- Low, N., Butt, S., Paine, A., & Smith, J. (2007). *Helping out. A national survey of volunteering and charitable giving.* http://www.ivr.org.uk/images/stories/Institute-of-Volunteering-Research/Migrated-Resources/Documents/H/OTS_Helping_Out.pdf
- Luksyte, A., Dunlop, P.D., Holtrop, D., Gagné, M., Kragt, D., & Farid, H.M. (2021). The challenges of volunteering during the COVID-19 pandemic. *Industrial and Organizational Psychology*, 14(1-2), 286-289.
<https://doi.org/10.1017/iop.2021.62>
- Malhotra, N.K. (2017). *Marketingkutatás.* Akadémiai Kiadó.
- Manda, S., Abdelatif, N., Seabe, D., Millard, S., & Kamuruko, T. (2025). Global, regional, and national prevalence and determinants of volunteer work: a meta-analysis study using survey data. *Frontiers in Sociology*, 10, 1584761.
<https://doi.org/10.3389/fsoc.2025.1584761>
- McGehee, N.G., & Santos, C.A. (2005). Social Change, Discourse and Volunteer Tourism. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 760-779.
<http://doi.org/10.1016/j.annals.2004.12.002>
- Meijs, L., Hendriks, P., & Dobрева, A. (2021). *New trends in the development of volunteering in the European Union.* <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-09-22-294-en-n.pdf>
- Neely, A.R., Lengnick-Hall, M.L., & Evans, M.D. (2022). A process model of volunteer motivation. *Human Resource Management Review*, 32(4), 100879.
<https://doi.org/10.1016/j.hrmmr.2021.100879>
- Nakamura, J.S., Gibson, C.B., Woodberry, R.D., Lee, M.T., Kim, Y.I., Shiba, K., Padgett, R.N., Johnson, B.R., & VanderWeele, T.J. (2025). Understanding who volunteers globally through an examination of demographic variation in volunteering across 22 countries. *Scientific Reports*, 15, 25299.
<https://doi.org/10.1038/s41598-025-05459-2>
- Niebuur, J., van Lente, L., Liefbroer, A.C., Steverink, N., & Smidt, N. (2018). Determinants of participation in voluntary work: a systematic review and meta-analysis of longitudinal cohort studies. *BMC Public Health*, 18, 1213.
<https://doi.org/10.1186/s12889-018-6077-2>
- OECD. (2024). *Unleashing the potential of volunteering for local development, An international comparison of trends and tools.* https://www.oecd.org/en/publications/unleashing-the-potential-of-volunteering-for-local-development_deab71bd-en.html
- Oswald, P.A. (2000). Subtle Sex Bias in Empathy and Helping Behavior. *Psychological Reports*, 87(2), 545-551.
<https://doi.org/10.2466/pr0.2000.87.2.545>
- Paarlberg, L.E., Nesbit, R., Choi, S.Y., & Moss, R. (2022). The Rural/Urban Volunteering Divide. *Voluntas*, 33, 107-120.
<https://doi.org/10.1007/s11266-021-00401-2>
- Paxton, P., Reith, N.E., & Glanville, J.L. (2014). Volunteering and the Dimensions of Religiosity: A Cross-National Analysis. *Review of Religious Research*, 56(4), 597-625.
<https://doi.org/10.1007/s13644-014-0169-y>
- Plagnol, A.C., & Huppert, F.A. (2010). Happy to Help? Exploring the Factors Associated with Variations in Rates of Volunteering Across Europe. *Social Indicators Research*, 97(2), 157-176.
<https://doi.org/10.1007/s11205-009-9494-x>
- Sajtos, L., & Mitev, A. (2007). *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv.* Alinea Kiadó.
- Simon, J., Berezvai, Zs., Kemény, I., Kun, Zs., & Pusztai, T. (2024). *Kvantitatív elemzési módszerek: SPSS használata a kutatási gyakorlatban.* Budapesti Corvinus Egyetem.
- Smith, D.H., & Stebbins, R. (2016). Introduction. In D.H. Smith, R. Stebbins, & C. Rochester (Eds.), *The Palgrave handbook of volunteering, civic participation, and nonprofit associations* (pp. 1-20). Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-1-137-26317-9>
- Seah, B., Ho, B., Liaw, S.Y., Ang, E.N.K., & Lau, S.T. (2021). To Volunteer or Not? Perspectives towards Pre-Registered Nursing Students Volunteering Frontline during COVID-19 Pandemic to Ease Healthcare Workforce: A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12), 6668.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18126668>
- Snyder, M., & Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: Social issues perspectives and social policy implications: Social issues and policy review. *Social Issues and Policy Review*, 2(1), 1-36.
<https://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2008.00009.x>
- Storm, I. (2015). Religion, Inclusive Individualism, and Volunteering in Europe. *Journal of Contemporary Religion*, 30(2), 213-229.
<https://doi.org/10.1080/13537903.2015.1025542>
- Sundeen, R.A., Raskoff, S.A., & Garcia, M.C. (2007). Differences in perceived barriers to volunteering to formal organizations: Lack of time versus lack of interest. *Nonprofit Management and Leadership*, 17, 279-300.
<https://doi.org/10.1002/nml.150>
- Sundeen, R.A. (1988). Explaining Participation in Coproduction: A Study of Volunteers. *Social Science Quarterly*, 69(3), 547-568.
- Susanti, R.D., Yudianto, K., Mulyana, A.M., & Amalia, I.N. (2023). A Systematic Scoping Review of Motiva-

- tions and Barriers in COVID-19 Volunteering Among Health Students: The Potential for Future Pandemic Volunteers. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 16, 1671–1681.
<https://doi.org/10.2147/JMDH.S411896>
- Taniguchi, H. (2006). Men's and Women's Volunteering: Gender Differences in the Effects of Employment and Family Characteristics. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 35(1), 83–101.
<https://doi.org/10.1177/0899764005282481>
- Taniguchi, H., & Marshall, G.A. (2016). Neighborhood Association Participation and Formal Volunteering in Japan. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 27(2), 695–723.
<https://doi.org/10.1007/s11266-015-9551-9>
- Thoits, P.A. (2001). Volunteer work and well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42(2), 115–131.
<https://doi.org/10.2307/3090173>
- UN Volunteers. (2023). *Volunteering Database*. <https://knowledge.unv.org/country/hungary>
- van Ingen, E., & Wilson, J. (2017). I Volunteer, Therefore I am? Factors Affecting Volunteer Role Identity. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 46(1), 29–46.
<https://doi.org/10.1177/0899764016659765>
- Voicu, B., & Voicu, M. (2009). Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe. *Sociológia - Slovak Sociological Review*, 41(6), 539–563.
- Wang, L., Mook, L., & Handy, F. (2017). An empirical examination of formal and informal volunteering in Canada. *Voluntas*, 28, 139–161.
<https://doi.org/10.1007/s11266-016-9725-0>
- Warburton, J., & Crosier, T. (2001). Are we too busy to volunteer? The relationship between time and volunteering using the 1997 ABS time use data. *Australian Journal of Social Issues*, 36(4), 295–314.
<https://doi.org/10.1002/j.1839-4655.2001.tb01104.x>
- Willems, J., & Dury, S. (2017). Reasons for not volunteering: overcoming boundaries to attract volunteers. *The Service Industries Journal*, 37(11–12), 726–745.
<https://doi.org/10.1080/02642069.2017.1318381>
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215–240.
<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Wilson, J., & Musick, M. (1997). Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review*, 62(5), 694–713.
<https://doi.org/10.2307/2657355>
- Wu, D.C., Fu, H., & Kang, M. (2018). Why volunteer teaching tourism? Empirical evidence from China. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(2), 109–120.
<https://doi.org/10.1080/10941665.2017.1410191>
- Wymer, W.W. (1998). Youth development volunteers: Their motives, how they differ from other volunteers and correlates of involvement intensity. *Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 3(4), 321–336.
<https://doi.org/10.1002/nvsm.6090030406>
- Wymer, W. (2011). The implications of sex differences on volunteer preferences. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 22, 831–851.
<https://doi.org/10.1007/s11266-010-9174-0>
- Wymer, W.W., & Samu, S. (2002). Volunteer Service as Symbolic Consumption: Gender and Occupational Differences in Volunteering. *Journal of Marketing Management*, 18(9–10), 971–989.
<https://doi.org/10.1362/0267257012930358>
- Zwirner, E., & Raihani, N. (2020). Neighbourhood wealth, not urbanicity, predicts prosociality towards strangers. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 287(1936), 20201359.
<https://doi.org/10.1098/rspb.2020.1359>